

Abstrakt

Protinároky států v investiční arbitráži: Vynucení odpovědnosti investorů za porušování lidských práv

Mezinárodní investiční arbitráž je dlouhodobě kritizována za svou strukturální předpojatost vůči hostitelským státům ve prospěch ochrany zájmů investorů. Jednostranná povaha tohoto způsobu řešení sporů byla v nedávné době nicméně zpochybněna řadou případů, v nichž se rozhodci zabývali protinároky hostitelských států na odškodnění za nezákonné chování investorů.

Za účelem úspěšného uplatnění svých protinároků v rozhodčím řízení se však musí hostitelské státy vypořádat s četnými překážkami. Předložení sporu rozhodčímu tribunálu je v první řadě závislé na souhlasu jak ze strany investora, tak ze strany hostitelského státu. Rozsah tohoto souhlasu je přitom dán zněním rozhodčích doložek v dvoustranných dohodách o ochraně investic či mnohostranných smlouvách. Zatímco tyto instrumenty všeobecně umožňují investorům vznést širokou škálu nároků týkajících se jejich investic, protinároky hostitelských států spadají do pravomoci rozhodčích tribunálů pouze v případě, že příslušné dvoustranné dohody či mnohostranné smlouvy obsahují zároveň široce formulovanou rozhodčí doložku.

Druhou podmínkou, která se již týká přípustnosti samotných protinároků hostitelských států, je jejich úzká souvislost s nároky vznesenými investory. Tento požadavek je v různé formě prosazován nejen národními, ale také mezinárodními soudy a tribunály za účelem zajištění efektivity a hospodárnosti řízení. Ačkoliv se některé rozhodčí tribunály výrazně inspirovaly judikaturou související se spory vznikajícími na základě investičních dohod, tento přístup neodráží specifický charakter investiční arbitráže založené na dvoustranných dohodách o ochraně investic či mnohostranných smlouvách, kdy mezi investory a hostitelskými státy nemusí existovat žádný přímý smluvní vztah. Z těchto důvodů by měly rozhodčí tribunály ke zjištění faktické a právní souvislosti mezi protinároky hostitelských států a nároky investorů používat modifikovaný test.

Vzhledem k tomu, že dvoustranné dohody o ochraně investic či mnohostranné smlouvy jen zřídka obsahují povinnosti přímo pro investory, hostitelské státy musí často odkazovat na jiné prameny, jako je národní právo nebo investiční dohody uzavřené mezi investorem a hostitelským státem. Rozhodčí tribunály ve své analýze přitom podobné protinároky často zamítaly, protože tyto alternativní zdroje povinností pro investory nemohly

aplikovat. Zatímco v případě široce formulovaných rozhodčích doložek nejsou pochybnosti, že mohou rozhodčím tribunálům tuto pravomoc poskytnout, nedávná rozhodnutí rozhodčích tribunálů ukazují, že podobné účinky mohou mít i některá hmotněprávní ustanovení dvoustranných dohod o ochraně investic či mnohostranných smluv.